

**Viduseiropas
valstis**

Viduseiropas reģionu veido ekonomiski un ģeogrāfiski atšķirīgas valstis, taču tās vieno līdzīga ekonomiskā un politiskā attīstība pēc otrā pasaules kara. Kara beigās šīs valstis nonāca PSRS ietekmes zonā, tās veidoja vienotu ekonomisko sistēmu. Šo valstu ekonomiku vienoja 1949. gadā nodibinātā Savstarpējās ekonomiskās palīdzības padome (SEPP), bet militāro sadarbību – Varšavas līgums (1955.g.).

Viduseiropas dabas apstākļi

Tie ir atšķirīgi. Viduseiropas centrālajā daļā ir Karpatu, Dināru, Rodopu kalni. Savukārt Balkānos – Balkānu kalni. Atlantijas okeāna ietekme šeit ir mazāka nekā Rietumeiropā, valda mērens kontinentāls klimats.

Dabas resursi

Viduseiropa ir nabadzīga ar dabas resursiem. Polijā un Čehijā ir brūnogleš, Rumānijā un Albānijā ir nelieli naftas un dabasgāzes krājumi. Kalnainajā apvidū ir nozīmīgi hidroresursi. Ungārijā un Rumānijā ir boksīti (alumīnija rūda), Čehijā un Ungārijā – urāna rūdas, Polijā – vara rūdas.

Mežu resursi ir niecīgi, jo mežu teritorijas pārvērstas lauksaimniecības zemēs. Augsnes auglīgas, tādēļ tas ir nozīmīgs lauksaimniecības rajons.

Ļoti bagāti rekreācijas resursi: Čehijā Prāgas vecpilsēta, ūdens dziedniecības kūrorts Karlovi Vari, Bulgārijā Melnās jūras kūrorti «Zelta smiltis» un «Saulainais krasts». Tūristus piesaista Adrijas jūras piekraste.

Iedzīvotāji

Balkānu valstīs iedzīvotāju pieaugumam raksturīga pozitīva dinamika, bet vairums valstu dzimstības koeficients ir mazāks par mirstības koeficientu. Iedzīvotāju skaitu šajā reģionā samazina ekonomiskā migrācija uz bagāto Rietumeiropu.

Viduseiropas apdzīvojums ir diezgan blīvs, it īpaši Čehijā, Polijā un Ungārijā. Te ir zemāks urbanizācijas līmenis nekā Rietumeiropā – apmēram 60%. Lielākās pilsētas – Budapešta, Varšava un Bukaresti.

Viduseiropas saimniecība

PSRS laikā notika šo valstu saimnieciskā specializācija. Ungārija ražoja dzeltenos Ikarusus, Bulgārija – elektrokārus, tabaku, augļus un dārzeņus, Čehija – apavus, stikla izstrādājumus, Polija ražoja kuģus. Izejvielas un enerģētiskos resursus saņēma no PSRS, bet ar produkciju apgādāja visas sociālistiskās valstis.

Lai varētu konkurēt pasaules tirgū, uzņēmumi tika pārveidoti. Piemēram, mašīnbūves tirgū konkurē čehu automobiļi Škoda, Polija iegūst sēru un vārāmo sāli, Rumānija pārstrādā naftas produktus, Čehija un Ungārija ražo apavus un apģērbus, Čehija pazīstama alus un stikla ražotāja (Bohēmijas stikls).

Lauksaimniecība

Čehija, Polija un Ungārija ir nozīmīgas siera un piena ražotājas. Dienviddaļā tipiska ir subtropu lauksaimniecība (audzē vīnogulājus, olīvas, zemesriekstus, kokvilnu). Tīrumi nav lieli, bieži vien terasveidā ierīkoti kalnu nogāzēs.

Eiropas valstis

- Pēdējo 2 gadu tūkstošu laikā Eiropa ir bijusi mūsdienu civilizācijas centrs.
- Kopš 16. gs. daudzas Eiropas valstis kļuva par kolonionālajām lielvalstīm (Lielbritānija, Nīderlande, Spānija, Portugāle).
- Eksploatējot kolonijas, Eiropas valstis uzkrāja lielas bagātības (lēti izejvielu un kurināmā resursi, darbaspēks, iespēja realizēt savas preces).
- Milzīga nozīme Eiropas ekonomiskajā attīstībā bija zinātnei, kultūrai un izglītībai. Jau no 12. gs. Eiropā darbojās lielas universitātes Oksfordā, Parīzē, Kembridžā un Romā.

Oksforda

Oksforda

Sorbona

- Eiropas ekonomiku stipri novājināja abi Pasaules kari 20. gs.
- Tagad Eiropā ir 46 valstis. Šodien Eiropa līdzās ASV un Japānai ir valdošā ekonomika pasaulē.

Ziemeļeiropas valstis

- Ietilpst Zviedrija, Somija (+ Ālandu salas), Norvēģija, Dānija (+ Fāraru salas un Grenlande), Islande un Baltijas valstis: Latvija, Lietuva, Igaunija.
- Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā valsts iekārta ir konstitucionāla monarhija. Pārējās valstis ir republikas.
- Savdabīga ir Norvēģijas piekraste ar šauriem, dziļiem līčiem, ko sauc par fjordiem. Nelielās klinšainās salas pie Zviedrijas un Somijas sauc par šērām.
- Paegļu mežus, kas aug kalņainās augsnēs Igaunijā, sauc par Alvāru ainavu.
- Ziemeļvalstu teritorijās, kas atrodas aiz Polārā loka, izpaužas polārās dienas un polārās nakts ietekme.
- Golfa straumes iespaidā šo valstu klimats ir salīdzinoši maigs un nokrišņiem bagāts.

Zviedrija

- Garumā apmēram 1600 km, platumā 250 – 450 km.
- Eresuns un Kategats starp Zviedriju un Dāniju ir 4 km plats.
- Kopējā teritorija $\sim 450\,000\text{ km}^2$ (~ 7 mūsu valsts teritorijas).
- Lielākās pilsētas – Stokholma $\sim 0,5$ miljoni, Gēteborga, Malme, Upsala.
- 52% teritorijas aizņem mežs.
- Mononācija ~ 9 miljoni, vairāk kā 90% ir zviedri.

Zviedrijas ekonomika

- Zviedrija ražo kvalitatīvu tēraudu (lodīšu gultņi, žiletēs, automobiļu virsbūves).
- Gustava Lavāla izgudrotais piena separators bija par pamatu Alfa-Laval rūpnīcu apvienībai, kas visu Eiropu apgādā ar slaukšanas aparātiem.
- Liels industriālais milzis «Volvo» ražo vieglās un kravas automašīnas, lauksaimniecības tehniku un motorus.
- Uzņēmums «Saab-Scania» ražo vieglos un kravas automobiļus, vienīgais Zviedrijā ražo civilās un militārās lidmašīnas.
- Attīstīta informācijas tehnoloģiju nozare, medicīnas aparātu izbūve.
- Kokapstrāde zaudējusi savu lielo ietekmi, lai gan joprojām būtiska saimniecības nozare.

«Volvo»

«Volvo»

Symbolbild

«Saab»

«Scania»

Zviedrijas lauksaimniecība

- Valsts pilnībā sevi apgādā ar pārtiku. Lauksaimniecībā nodarbināti 4% darbaspējīgo iedzīvotāju.
- Zviedrijas maizes klēts ir Skones novads valsts dienvidos.
- Vidējais piena izslaukums gadā virs 6 000 kg no govīm.
- Gotlandes salā audzē daudz aitas.
- Ziemeļbriežu audzēšana ir sāmu tautas pamatnodarbošanās.
- Pārtikas cenas ir vislielākās Eiropā. Lai aizsargātu vietējo tirgu, ievestos pārtikas produktus apliek ar lieliem nodokļiem.

Nobela prēmija

- Alfrēds Nobels bija zviedru rūpnieks, dinamīta izgudrotājs (1867.gads).
- Ar dinamīta palīdzību atviegloja ceļu, tuneļu, šahtu izbūvi.
- Iegūto naudu A. Nobels nolika bankā un, saskaņā ar testamentu, peļņu dala 5 daļās. Par nopelniem fizikā, ķīmijā, medicīnā, literatūrā un miera nostiprināšanā pasaulē.
- Katru gadu 10. decembrī – Nobela nāves dienā, Zviedrijas karalis Stokholmas koncertzālē laureātiem pasniedz Nobela zelta medaļu, diplomu un čeku par viena miliona ASV dolāru saņemšanu.
- Kopš 1901. gada Nobela prēmiju ir saņēmuši vairāk nekā 600 laureātu.

Somijas Republika

- Platība ~337 000 km² jeb ~5 mūsu valsts teritorijas.
- Pamatiedzīvotāji – sāmi, kas nodarbojas ar briežkopību.
- Lielākās pilsētas – Helsinki – 0,5 miljoni iedzīvotāju, Espo, Tampere, Turku.
- Ļoti populāra somu pirts, pēc statistikas uz katrēm 5 iedzīvotājiem 1 somu pirts.
- Divas valsts valodas – somu un zviedru, jo ziemeļdaļā dzīvo ap 300 000 tūkstošiem zviedru.
- Somija – tiešā tulkojumā purvu zeme.
- Mežs aizņem ~70% no valsts teritorijas.

Somijas ekonomika

- Pamatnozare – mežrūpniecība. Kokmateriāli, celuloze, papīrs veido ceturto daļu valsts rūpniecības produkcijas.
- Ieņem 4. vietu pasaulē avīžu un žurnālu papīra ražošanā.
- Lielas cinka un vara atradnes. Atrodas lielākais Eiropā metalurģiskais kombināts.
- No vieglās rūpniecības uzņēmumiem attīstīta ādu pārstrāde, apavu ražošana, kažoku ražošana no polārlapsām, ūdelēm u.c.

Lauksaimniecība

- Raksturīgas nelielas fermas 6-10 ha lielas.
- Zemniekiem valsts maksā kompensāciju, ja zemi neapstrādā.
- Daļu peļņas zemniekiem dod kokmateriālu ražošana.
- Somija eksportē cūkgaļu, sviestu, sieru, brieža gaļu. Valsts piemaksā lauksaimniecības produkcijas eksportētājiem, jo pašu valstī cenas uz pusi augstākas.
- Pietrūkst savas lopbarības, tāpēc daļu iepērk galvenokārt no Vācijas.

Rūpniecība

- Ļoti daudz eksportē papīru, kažokādu izstrādājumus, apavus, mežistrādes tehniku.
- No Krievijas iepērk naftu, kuru pārstrādā un tālāk eksportē (Neste).